

PROSVETNI DEL

H.G. PRUSHECK - PERUSEK: LASTNA PODOBA

SLOVENSKI UMETNIK V AMERIKI

ANDREJ KOBAL — CHICAGO

Slovinci v Ameriki imamo umetnika, s katerim bi vas v domovini radi seznanili. Mogoče ni dovolj, da se od tolikega števila priseljencev najde samo eden, o čigar slikah razpravljajo ameriški kritiki, toda naj se izgovarjamo na pomanjkanje talentov, na brezobzirnost ameriškega življenja ali karkoli, dejstvo ostane, da je samo eden med nami, ki si je pridobil priznanje umetnika. Mogoče nas v tem oziru pred brati v domovini izgovarja tudi dejstvo, da Amerika ni dežela umetnikov: v deželi, kjer je fabriška slika za 25 centov bolj dobrodošla kakor na platnu izražena čuvstva slikarja, je umetnik odveč; dežela »jazza« ne potrebuje skladatelja, pevca in opere. So pa le tudi redki krogi, izključeni iz ameriškega življenja in izolirani zase, ki jim je še za umetnost. In ti krogi so odkrili slovenskega umetnika. Šele od njih smo izvedeli, da se je med slovenskimi priseljenci našel umetnik. Ko smo izvedeli še več, da umetnik uživa visoko priznanje in da so njegova dela šola raznim umetniškim krogom, potem smo se začeli tudi mi zanimati zanj: izvedeli smo, kako se piše, izvedeli, da je doma iz Sodražice pri Ribnici, in zdaj se zanj in za njegova dela menda zanimamo tudi mi. Vam v domovini torej, ki se veliko ne zanimate za nas v Ameriki, poročamo, da je med nami

umetnik, kakršnih ima Amerika malo. Nič torej zato, ako je samo eden: Harvey Gregory Prusheck je tako redka in nenavadna prikazen v ameriškem umetniškem svetu, da kot tak častno zastopa slovenske priseljence in Slovence na splošno.

Namen pričujočega članka je, podati kratek pregled plodonosnega Peruškovega delovanja, razvoj in način njegovih del in končno kratek opis njegovih najnovjših del. Predvsem pa je potrebno že zaradi boljšega pojmovanja, da se ozremo v nenavadno preteklost in življenjske skušnje, ki jih je doživel umetnik. Tu pa tam se sliši ta življenjska zgodba kakor zgodba vsega izseljenega slovenskega ljudstva, drugod pa kakor povest o človeku, ki je šel v svet radi izkušenj.

Gregor Perušek (v Ameriki Harvey Gregory Prusheck) je prišel v Ameriko kot izseljenec leta 1906. Imel je šele sedemnajst let, vendar se je moral takoj lotiti najtršega dela, kajti razen par let ljudske šole ni imel v domovini nikakega šolanja. Na mladeniča, ki je baš prišel z dežele, kjer je pasel, so clevelandske livarne vplivale kakor huda bolezen, da je že po par mesecih oslabil in moral zapustiti težko delo. Mesto ni bilo zanj. Podal se je na pot. Tu pa tam je našel zaslužek pri kakem lesnem skladišču, največ pa se vozil po železnicah kot tipični ameriški »tramp«, katerih se na tisoče brezplačno vozi iz kraja v kraj. To potovanje se sliši skoraj malce pustolovsko, ali prav zanimivo je, kako se je Perušek odločil s svojim prijateljem podati se v zapadno-viržinske gozdove. Podala sta se v neobljudene kraje, v visoko gorovje, si v gozdih postavila kolibo in se nastanila v nji za leto dni. Lesena kočica je bila mladeničema zavetišče pred neurjem in zvermi. V doline sta se podala, kadar sta potrebovala soli ali mila, hranila pa sta se z divjačino, jagodnim sadežem in orehi. Koliba, kakor pripoveduje Perušek, je bila vsa izrezljana, kajti dneve in dneve se je z nožem udejstvoval na nji. To od sveta odtujeno življenje v prosti naravi je močno vplivalo na Peruškovo izražanje v slikah in je vidno še danes.

Ko je pritisnila huda zima, je bilo treba zapustiti samoto in se podati med ljudi. Par let je Perušek delal kot gozdar, bil tudi po rudnikih, a vedno je tudi risal in se vadil. Narava mu je torej bila akademija.

Po več letih se je Perušek zopet podal v industrijske kraje. Poskusil je z delom pri železnici in po tovarnah v Ohiju in Indiani in si končno nabavil tudi barv, da slika. Vendar se ni mogel osamosvojiti, po malih krajih ni imel prilike, da bi izrazil ono, kar je čutil. Zase je risal, slikal in rezbaril. Podal se je dalje proti zapadu. V Illinoisu se je po letu dni bivanja v malem industrijskem mestecu Bradley odločil, podati se v Chicago. To je mesto, kamor se zatekajo stotisoči. In kakor so stotisoči razočarani, tako je bil tudi